Pojęcia kluczowe: *likwidacja, wykreślenie z rejestru, postępowanie*

Rafał Adamus

Problem toczących się postępowań z udziałem spółki kapitałowej w likwidacji a dopuszczalność wykreślenia spółki z rejestru

Abstrakt

Niniejsze opracowanie poświęcone jest zagadnieniu dotyczącemu likwidacji spółek handlowych w kontekście udziału likwidowanych spółek w postępowaniach sądowych i postępowaniach administracyjnych. Obecna regulacja prawna nie rozstrzyga tego zagadnienia w odniesieniu do spółek. W literaturze i orzecznictwie pojawiają się różne poglądy. Tymczasem ustawodawca uregulował to zagadnienie w odniesieniu do spółdzielni. Niniejsze opracowanie zawiera pogląd orzecznictwa i literatury. Zaproponowano własne wnioski.

I. Zagadnienia wstępne: dysfunkcje w przepisach o likwidacji spółek

Przepisy o likwidacji spółek kapitałowych umieszczone w Kodeksie spółek handlowych od lat spotykają się ze słuszną krytyką. Są one niepotrzebnie rozproszone przy poszczególnych typach spółek (a przez to zbędnie powielane). Bardziej racjonalne, jak się wydaje, byłoby uregulowanie jednolitego postępowania likwidacyjnego wobec wszystkich spółek handlowych z uwzględnieniem, w razie potrzeby, specyfiki niektórych z nich, w tym także w odniesieniu do Spółki Europejskiej i quazispółki, jaką jest Europejskie Zgrupowanie Interesów Gospodarczych (a może nawet jednego postępowania likwidacyjnego dla wszelkich prywatnych jednostek organizacyjnych[1]).

Wreszcie obowiązująca regulacja likwidacji spółek kapitałowych nie wydaje się być kompletna. Przepisy o likwidacji spółek kapitałowych nie rozstrzygają wprost problemu, czy spółka kapitałowa może zostać wykreślona z rejestru przedsiębiorców

1 M. Stepnowska, *Dopuszczalność stosowania przepisów prawa spółdzielczego do trybu likwidacji fundacji. Rozważania w kontekście poglądów Henryka Ciocha*, „Przegląd Sejmowy" 2021/4, s. 175–188.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

KRS pomimo toczących się postępowań z jej udziałem (postępowań cywilnych, postępowań administracyjnych, postępowań sądowo-administracyjnych, itp.).

Przy czym wątek ten nie powinien być dla ustawodawcy „zaskoczeniem" wobec uregulowania tego zagadnienia w art. 127 pr. spółdz.[2]: „w razie zaspokojenia wszelkich należności przypadających od spółdzielni i złożenia do depozytu sądowego kwot na zabezpieczenie należności spornych lub niewymagalnych, spółdzielnia może ulec wykreśleniu z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem prowadzonych przez nią lub przeciwko niej sporów sądowych. W takim wypadku w miejsce spółdzielni wchodzi jako strona związek rewizyjny, w którym spółdzielnia jest zrzeszona. Związek rewizyjny obowiązany jest do przekazania kwot uzyskanych w wyniku sporu na cele określone stosownie do art. 125 § 5 i 6 pr. spółdz."[3].

Celem badawczym niniejszego opracowania jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy w aktualnym stanie prawnym można wykreślić z rejestru przedsiębiorców KRS spółkę kapitałową, która jest uczestnikiem niezakończonych postępowań. Dominującą metodą badawczą użytą w opracowaniu jest metoda formalno-dogmatyczna.

II. Cel postępowania likwidacyjnego spółki kapitałowej

Celem głównym postępowania likwidacyjnego spółki kapitałowej jest jej docelowe wykreślenie z rejestru przedsiębiorców KRS, czyli pozbawienie spółki podmiotowości prawnej, co w przypadku spółki kapitałowej (wyposażonej w osobowość prawną od chwili wpisu do rejestru) oznacza utratę jej osobowości prawnej. W dalszej kolejności jest to formalna utrata przez wspólników likwidowanej spółki udziałów bądź akcji w zlikwidowanej spółce (wcześniej wspólnicy „wyczerpali" swoje prawo poprzez udział w dywidendzie likwidacyjnej, jeżeli taka w spółce występowała). Wykreślenie spółki z rejestru powinno nastąpić dopiero wówczas, kiedy zostanie zlikwidowane całe mienie spółki (w rozumieniu art. 44 k.c.[4]). Innymi słowy – nie można, w sposób zgodny z prawem, wykreślić spółki z rejestru, jeżeli nadal ma ona tytuł prawny do jakiegoś składnika mienia. Zadaniem likwidatora jest spieniężenie mienia spółki „do ostatniego ziarenka pieprzu" (co w praktyce nie jest zadaniem łatwym, bo o ile trudno zgubić nieruchomość, czy inne prawo majątkowe wpisane do publicznego rejestru, o tyle można wyobrazić sobie przeoczenie jakiejś wierzytelności; w praktyce w miarę często spotyka się np. „osierocone" zwroty zatrzymanych kaucji) i – po pokryciu kosztów likwidacji – w pierwszej kolejności zaspokojenie wierzycieli spółki, a w drugiej kolejności zaspokojenie udziałowców spółki, stosownie do przysługujących im praw

2 Ustawa z dnia 16.09.1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 593), dalej: pr. spółdz.

3 Zob. np. M. Stepnowska, *Wykreślenie spółdzielni z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem toczących się z jej udziałem sporów sądowych*, „Prawo i Więź" 2023/4 (47), s. 535–547.

4 Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1610), dalej: k.c.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

uczestnictwa w podziale „masy likwidacyjnej" spółki. Należy dopuścić, w ramach likwidacji, możliwość przeniesienia składników majątku spółki na wspólników *in natura*, jeżeli jest na to zgoda po stronie wszystkich wspólników.

Ustawodawca dostrzega ograniczenia czasowe dla formuły fazy likwidacyjnej. Wprowadza zatem zasadę, że sumy potrzebne do zaspokojenia lub zabezpieczenia znanych spółce wierzycieli, którzy się nie zgłosili lub których wierzytelności nie są wymagalne albo są sporne, należy złożyć do depozytu sądowego (art. 285, 473 k.s.h.)[5]. Utworzenie takiego należytego depozytu jest traktowane jako warunek wykreślenia spółki z rejestru[6].

Wykreślenie spółki z rejestru ma charakter konstytutywny (prawotwórczy). Utrata osobowości prawnej następuje wraz z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu rejestrowego o wykreśleniu spółki z rejestru (w art. 694[5] § 2 k.p.c.[7]). Jak wskazuje się w literaturze, wykreślenie spółki z rejestru tworzy nowy stan prawny, gdyż spółka nie tylko traci osobowość prawną, ale w ogóle przestaje być rozpoznawana przez porządek prawny. Spółka traci swą zdolność prawną. Wygasa mandat piastunów organów spółki, itp. Wykreślenie z rejestru ma zatem charakter ostateczny i nieodwracalny[8]. Z zasady jest to stwierdzenie słuszne, ale możliwe są wyjątki w sytuacji, w której dochodzi do wznowienia postępowania rejestrowego (o czym będzie mowa dalej).

Jeżeli chodzi natomiast o zobowiązania spółki wykreślonej z rejestru, to zobowiązania te nie wygasają i istnieją dalej. Po pierwsze, zgodnie z art. 25e. ust. 1 u.k.r.s.[9] Skarb Państwa nabywa nieodpłatnie z mocy prawa mienie pozostałe po wykreślonym z rejestru podmiocie, bez względu na przyczynę wykreślenia, którym nie rozporządził przed wykreśleniem właściwy organ, z chwilą wykreślenia z rejestru. W związku z powyższym to Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność z nabytego mienia za zobowiązania podmiotu wykreślonego z rejestru (art. 25e ust. 2 u.k.r.s.). Osoby uprawnione do udziału w mieniu likwidacyjnym mogą dochodzić swoich praw, gdy reprezentują łącznie co najmniej dwie trzecie głosów i wykażą, że wszyscy wierzyciele zostali zaspokojeni lub zabezpieczeni (art. 25e ust. 3 u.k.r.s.). Roszczenia wierzycieli oraz osób uprawnionych do udziału w majątku likwidacyjnym wygasają, jeżeli nie będą

5 Por. art. 125 § 2 pr. spółdz.: „o ile należności nie są jeszcze wymagalne lub są sporne, kwoty potrzebne na ich pokrycie powinny być złożone do depozytu sądowego"; art. 99 ustawy o fundacji rodzinnej: „sumy potrzebne do zaspokojenia lub zabezpieczenia znanych fundacji rodzinnej wierzycieli, którzy się nie zgłosili lub których wierzytelności nie są wymagalne albo są sporne, składa się do depozytu sądowego". Zgodnie z § 73 GmbH-Gesetz (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung) Ustawa z dnia 20.04.1892 r. (RGBl. I s. 477) ostatnio zmieniona ustawą z dnia 23.10.2024 r. (BGBl. I s. 323), obowiązuje od 1.01.2025 r.: „podziału majątku nie można dokonać przed spłaceniem lub zabezpieczeniem długów spółki, a także nie wcześniej niż po upływie roku od daty opublikowania w biuletynie spółki zawiadomienia dla wierzycieli".

6 B. Sołtys, *Depozyt likwidacyjny jako warunek wykreślenia spółek kapitałowych z Krajowego Rejestru Sądowego*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2020/11, s. 2–12.

7 Ustawa z dnia 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1568, 1841; z 2025 r. poz. 620), dalej: k.p.c.

8 M. Michalski (w:) S. Sołtysiński, *System prawa prywatnego. Prawo spółek kapitałowych*, tom 17A, Warszawa 2010, s. 558 i tom 17B, s. 901.

9 Ustawa z dnia 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 869), dalej: u.k.r.s.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa. Jeżeli przed nabyciem mienia przez Skarb Państwa wierzyciel uzyskał tytuł egzekucyjny przeciwko podmiotowi wykreślonemu z rejestru, roszczenie stwierdzone w tym tytule wygasa, jeżeli wierzyciel nie złoży wniosku o wszczęcie egzekucji w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa (art. 25e ust. 4 u.k.r.s.). Opisana sytuacja ma jednak charakter szczególny; aktualizuje się w przypadku istnienia niezlikwidowanego mienia spółki wykreślonej z rejestru. Po drugie, wierzytelności mogą być dochodzone od innych osób współodpowiedzialnych osobiście lub rzeczowo ze spółką wykreśloną z rejestru (poręczycieli, awalistów, dłużników solidarnych, dłużników *in solidum*, właścicieli nieruchomości obciążonych hipotecznie, ruchomości i praw zastawców, itp.)[10].

III. Skutki ustania osobowości prawnej spółki kapitałowej dla postępowań, w których uczestniczyła

Ustanie osobowości prawnej spółki oznacza jednocześnie utratę jej zdolności sądowej (art. 64 k.p.c.)[11]. W myśl art. 182 § 1 pkt 3 k.p.c. sąd umarza postępowanie cywilne w przypadku stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie roku od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny[12]. Postępowanie cywilne nie może się toczyć w stosunku do strony nieistniejącej. W przypadku wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru w wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego ma miejsce „bezsukcesyjna" utrata zdolności sądowej. Wyrok wydany w procesie cywilnym w stosunku do osoby prawnej nieistniejącej jest dotknięty wadą nieważności postępowania – art. 379 pkt 2 k.p.c.[13]

Można wskazać na następujący przypadek, z perspektywy postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym: jeżeli utrata zdolności sądowej spółki kapitałowej ma miejsce w toku postępowania apelacyjnego, wówczas w takiej sytuacji postępowanie apelacyjne powinno było zostać zawieszone (na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c.), a następnie umorzone, jeżeli stwierdzono brak następcy prawnego strony. Umorzeniu podlega jednak tylko postępowanie apelacyjne, gdyż w dacie orzekania przez sąd I instancji strona miała zdolność sądową[14].

10 Co do zobowiązań zob. np. W. Żbikowski, *Zakończenie likwidacji spółki* z o.o. oraz jej sukcesja prawna, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2019/5, s. 9–14.

11 K. Kopaczyńska-Piecznіak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością* (w:) *Biblioteka prawa spółek*, red. A. Kidyba, Warszawa 2010, t. 2, s. 90; E. Gniewek, *Utrata zdolności sądowej przez osobę prawną w trakcie procesu*, „Rejent" 1998/5(85), s. 75–90.

12 Postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6.05.2022 r. (III CO 386/22) i z dnia 1.06.2021 r. (I CSK 316/19).

13 Wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27.10.2004 r. (III CK 305/03) i z dnia 27.05.2010 r. (II PK 363/09).

14 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14.05.2021 r. (I CSKP 160/21).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

IV. „Likwidacja alternatywna"

Należy mieć na uwadze okoliczność, że w istocie rzeczy istnieje kilka procedur zmierzających do wykreślenia spółki z rejestru sądowego. Postępowanie likwidacyjne uregulowane w Kodeksie spółek handlowych[15] pozwala na zaspokojenie, oprócz kosztów postępowania likwidacyjnego, dwojakiego rodzaju wierzytelności. W pierwszej kolejności likwidator zaspokaja lub zabezpiecza należności wierzycieli „zewnętrznych". Dopiero w następnej kolejności zaspokaja się należności udziałowców spółki z tytułu ich prawa do uczestnictwa w podziale majątku spółki. Przy czym w konkretnym przypadku otwarcia likwidacji spółka może mieć odpowiedni do tego majątek, ale może też go nie mieć wcale[16].

Spółka w likwidacji ma zdolność upadłościową. Jeżeli spełnia przesłanki niewypłacalności określone w art. 10 i 11 p.u.[17], likwidator ma obowiązek prawny złożenia wniosku o ogłoszeniu upadłości spółki w likwidacji. Zatem w sytuacji, w której spółka jest niewypłacalna, alternatywą dla likwidacji uregulowanej w Kodeksie spółek handlowych jest postępowanie upadłościowe, a także postępowanie restrukturyzacyjne z układem likwidacyjnym[18]. Przy czym wszczęcie postępowania upadłościowego lub postępowania restrukturyzacyjnego z układem likwidacyjnym wymaga zaistnienia specjalnych przesłanek w postaci niewypłacalności spółki (w przypadku postępowania restrukturyzacyjnego także zagrożenia niewypłacalnością). Prawo upadłościowe przewiduje pewien „luz" w stosowaniu tzw. majątkowej przesłanki niewypłacalności (dłużnik jest niewypłacalny także wtedy, gdy jego zobowiązania pieniężne przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące – art. 11 ust. 2 p.u.). Zgodnie z art. 11 ust. 6 p.u. sąd upadłościowy może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli nie ma zagrożenia utraty przez dłużnika zdolności do wykonywania jego wymagalnych zobowiązań pieniężnych w niedługim czasie. W przypadku gdy dłużnikiem jest spółka w likwidacji, sąd upadłościowy raczej ogłosi upadłość wyłącznie w oparciu o przesłankę majątkową. W przypadku postępowania upadłościowego spółka musi posiadać odpowiedni majątek na pokrycie kosztów tego postępowania (art. 13 p.u.), a w przypadku niektórych rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych spółka musi mieć środki na pokrycie bieżących zobowiązań

15 Por. R. Obrzud, *Likwidacja spółki z oo zawiązanej przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym S24 – wnioski de lege ferenda*, „Przegląd Prawa Handlowego" 2022/10, s. 56–58.

16 Zob. R. Adamus, *Finansowanie przez udziałowców kosztów likwidacji spółki kapitałowej a rozwiązanie spółki kapitałowej bez likwidacji*, „Rejent" 2015/1, s. 34–50.

17 Ustawa z dnia 28.02.2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 614, 1085), dalej: p.u.

18 Zob. np. M. Kuźnik, *Likwidacja majątku dłużnika (przedsiębiorstwa) jako propozycja układowa w postępowaniu restrukturyzacyjnym*, „Studia Ekonomiczne" 2017/329, s. 32–45; R. Adamus, *Układ likwidacyjny w postępowaniu upadłościowym* (w:) *Instytucje Prawa upadłościowego i naprawczego*, red. A. Witosz, Katowice 2008, t. 2, s. 61–73.

(art. 8 ust. 2 p.r.[19]). Zarówno ogłoszenie upadłości, jak i otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego nie należy do decyzji udziałowców spółki.

Dopuszczalne jest wykreślenie likwidowanej spółki z rejestru przedsiębiorców, jeżeli ma ona niepopłacone zobowiązania. Długi spółki kapitałowej nie są przeszkodą do unicestwienia jej bytu prawnego i wykreślenia spółki z rejestru[20]. W wielu wypadkach długi spółek są niespłacalne. Wierzytelności względem wykreślonej spółki nie muszą być przedawnione (przedawnienie nie jest równoznaczne z wygaśnięciem wierzytelności). Utrzymywanie w rejestrze gospodarczo „martwych", nieaktywnych podmiotów byłoby z wielu względów nieracjonalne i niecelowe. Rejestr przedsiębiorców ze swej istoty powinien obejmować jedynie podmioty aktywne gospodarczo. Jeżeli spółka wpisana do rejestru nie była w stanie pokryć swoich zobowiązań w czasie prowadzenia postępowania egzekucyjnego i nie ma dalszego majątku, to oczywiste jest, że w przyszłości również nie będzie miała zdolności, aby je pokryć.

Co istotne, w postępowaniu upadłościowym, jak i w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie zaspokaja się roszczeń wspólników z tytułu dywidendy likwidacyjnej (udziału w majątku likwidowanej spółki). Gdyby się zatem okazało, że zostaną zaspokojeni wszyscy wierzyciele i pozostanie jeszcze mienie spółki, to udziałowcy mogą być zaspokojeni wyłącznie w postępowaniu likwidacyjnym. Spółka w likwidacji nie ulega rozwiązaniu, w przypadku gdy postępowanie upadłościowe zostało zakończone w wyniku zaspokojenia wszystkich wierzycieli w całości lub zatwierdzenia układu albo gdy postępowanie upadłościowe zostało uchylone lub umorzone (art. 289 § 2, art. 477 § 2 k.s.h.[21]).

Jeszcze innym zjawiskiem prawnym jest wykreślenie spółki z rejestru bez przeprowadzenia jej likwidacji. Procedura ta ma charakter wyjątkowy. Zgodnie z art. 25a ust. 1 u.k.r.s. sąd rejestrowy wszczyna z urzędu postępowanie o rozwiązanie podmiotu wpisanego do rejestru bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego, w przypadku gdy: [1] oddalając wniosek o ogłoszenie upadłości lub umarzając postępowanie upadłościowe, sąd upadłościowy stwierdził, że zgromadzony w sprawie materiał daje podstawę do rozwiązania bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego; [2] oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości lub umorzono postępowanie upadłościowe z tego powodu, że majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania; [3] wydano postanowienie o odstąpieniu od postępowania

19 Ustawa z dnia 15.05.2015 r. Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 814), dalej: p.r.

20 Postanowienie z dnia 18.12.1996 r. (I CKN 20/96); postanowienie z dnia 8.01.2002 r. (I CKN 752/99); postanowienie z dnia 5.12.2003 r. (IV CK 256/02); postanowienie z dnia 18.10.2006 r. (II CSK 136/06); postanowienie z dnia 20.09.2007 r. (CSK 240/07); R. Marek, *Ustanie bytu prawnego spółki kapitałowej a wygaśnięcie jej długów*, „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza" 2016/6, s. 293; R. Kos, M. Porzycki, *Sytuacja prawna majątku pozostałego po wykreśleniu spółki kapitałowej – uwagi na gruncie postulatu przymusowej likwidacji niewypłacalnych spółek*, „Monitor Prawa Handlowego" 2013/3, s. 16 i n.; M. Bączyk, *Skutki prawne wadliwego zakończenia postępowania likwidacyjnego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Monitor Prawa Bankowego" 2012/11(24), s. 56–59; A. Terc (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2025, Legalis, komentarz do art. 288, pkt D.17.

21 Ustawa z dnia 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18, 96), dalej: k.s.h.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

przymuszającego lub jego umorzeniu; mimo wezwania sądu rejestrowego nie złożono rocznych sprawozdań finansowych za dwa kolejne lata obrotowe; [4] mimo dwukrotnego wezwania sądu rejestrowego nie wykonano innych obowiązków. W toku postępowania o rozwiązanie podmiotu wpisanego do rejestru bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego sąd rejestrowy bada, czy podmiot ten posiada zbywalny majątek i czy faktycznie prowadzi działalność (art. 25a ust. 2 u.k.r.s.).

W stosunku do prostej spółki akcyjnej ustawodawca uregulował instytucję przejęcia majątku likwidowanej spółki przez akcjonariusza. Zgodnie z art. 300[122] § 1 k.s.h. cały majątek prostej spółki akcyjnej może zostać przejęty przez oznaczonego akcjonariusza (tzw. akcjonariusza przejmującego), z obowiązkiem zaspokojenia wierzycieli i pozostałych akcjonariuszy, jeżeli przewiduje tak uchwała walnego zgromadzenia, podjęta większością trzech czwartych głosów, oddanych w obecności akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę ogólnej liczby akcji, a sąd rejestrowy zezwoli na przejęcie[22].

W praktyce może być też tak, że wierzyciele wystąpili o wszczęcie egzekucji w stosunku do spółki w likwidacji i likwidacja mienia spółki, jak i zaspokojenie wierzycieli odbywa się przy wykorzystaniu przymusu państwowego, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym sądowym bądź administracyjnym.

Aby uniknąć prowadzenia postępowania likwidacyjnego spółki, można ją połączyć z inną spółką. Spółka przejmowana albo spółki łączące się przez zawiązanie nowej spółki zostają rozwiązane, bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, w dniu wykreślenia z rejestru (art. 493 § 1 k.s.h.). Zgodnie z art. 530 § 1 k.s.h. spółka dzielona zostaje rozwiązana bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego w dniu wykreślenia jej z rejestru (dzień podziału). Zgodnie z art. 530 § 2 k.s.h. zasada ta nie dotyczy podziału przez wydzielenie oraz podziału przez wyodrębnienie[23].

V. Problem niezakończonych postępowań z udziałem likwidowanej spółki

Jeżeli w stosunku do spółki w likwidacji prowadzone jest postępowanie egzekucyjne sądowe albo administracyjne (czyli tzw. postępowanie wykonawcze), wówczas nie można spółki wykreślić z rejestru do czasu zakończenia postępowań egzekucyjnych przeciwko spółce. Należy uznać, że nie jest możliwe wykreślenie spółki z rejestru w czasie trwania postępowania upadłościowego spółki albo postępowania restrukturyzacyjnego (są to także postępowania wykonawcze, ale z wbudowanym

22 Zob. szerzej na ten temat: P. Zdanikowski, *Przejęcie majątku prostej spółki akcyjnej przez oznaczonego akcjonariusza*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2022/5, s. 22–26; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Dwie koncepcje przejęcia majątku spółki – przez wspólnika spółki jawnej i przez akcjonariusza prostej spółki akcyjnej*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2023/9, s. 2–10.

23 Zob. np. R. Adamus, *Podział spółki przez wyodrębnienie*, „Prawo w Działaniu" 2022/52, s. 123–143.

etapem rozpoznawczym). Wymienione tu postępowania oparte są na przymusie państwowym.

W niektórych przypadkach nie powstanie problem kontynuacji postępowań z udziałem spółki kapitałowej w likwidacji. Czynności likwidacyjne likwidatora w postaci zbycia składników mienia mogą mieć wpływ na niektóre postępowania cywilne. Zgodnie z art. 192 pkt 3 k.p.c. z chwilą doręczenia pozwu zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

Kodeks spółek handlowych milczy w sprawie dopuszczalności zakończenia likwidacji spółki w sytuacji, gdy cały czas są w toku postępowania z udziałem likwidowanej spółki. Co istotne, Kodeks spółek handlowych nie wprowadza zakazu wykreślenia spółki z rejestru, gdy ta jest uczestnikiem postępowań cywilnych, administracyjnych czy sądowo-administracyjnych. Ujmując rzecz jeszcze inaczej: zakończenie postępowań z udziałem spółki w likwidacji formalnie nie zostało sformułowane jako przesłanka wykreślenia spółki z rejestru.

Zagadnienie to należy jednak do spornych[24]. Maurycy Allerhand na gruncie zbliżonej regulacji Kodeksu handlowego wyraził następujące zapatrywanie (pisownia oryginalna): „po wykreśleniu spółki z rejestru nie może ona dalej prowadzić wszczętych poprzód procesów, i te nie mogą być dalej przeciwko niej prowadzone, zaczem albo należy je umorzyć dla braku strony, albo też w proces może wystąpić ta osoba, która obejmuje dług lub na którą przechodzi wierzytelność; jeżeli do depozytu sądowego złożoną sumę przypadłą na wierzytelność sporną, biernie legitymowane są te osoby które w myśl uchwały ostatniego zgromadzenia mają otrzymać zabezpieczenie w razie gdyby proces wypada na niekorzyść osoby, roszczącej sobie wierzytelność do spółki”[25]. Zatem w opinii Maurycego Allerhanda niezakończone procesy sądowe nie wyłączają dopuszczalności wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru.

Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z 31.01.2017 r., XGa 765/16 dopuścił wykreślenie z Krajowego Rejestru Sądowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością mimo faktu, iż wobec spółki toczyły się postępowania cywilne w sprawach o zapłatę. Stanowisko to spotkało się z krytyką[26]. W literaturze nie brakuje stanowisk o potrzebie zakończenia postępowań przed wykreśleniem spółki: „By móc zakończyć postępowanie likwidacyjne, muszą być zakończone wszelkie sprawy spółki, w tym postępowania sądowe i administracyjne, w których ona uczestniczy”[27]. „Likwidacja może się

24 Zob. np. S. Nowak, *Niedokończone sprawy spółki jawnej po jej wykreśleniu z rejestru z perspektywy obowiązków jej wspólników*, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ” 2016/8, s. 151 i n.

25 M. Allerhand, *Kodeks handlowy. Komentarz*, reprint: Bielsko-Biała 1997, s. 257, komentarz nr 16 do art. 277.

26 M. Kondej, *Trwające postępowania sądowe jako przesłanka wykluczająca możliwość uznania likwidacji spółki z o.o. za zakończoną, a tym samym wykreślenia jej z KRS. Glosa krytyczna do postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 31 stycznia 2017 r. (X Ga 765/16)*, „Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia” 2018/1.

27 R. Pabis (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J. Bieniak, M. Bieniak, Warszawa 2024, Legalis, komentarz do art. 288 pkt I.42.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

zakończyć dopiero wówczas, gdy znanych wierzycieli zaspokojono lub zabezpieczono, zabezpieczono wierzycieli nieznanych, ale którzy zgłosili się przed podziałem, zakończone zostały spory sądowe, w których spółka uczestniczyła"[28]. Zatem z uwagi na zasadę, że likwidatorzy powinni zakończyć bieżące interesy spółki (art. 282 § 1 k.s.h.), wyprowadza się tezę, że likwidatorzy powinni także ukończyć postępowania, których stroną jest spółka.

Spór dotyczy także kwestii, czy złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu pozwala na wykreślenie spółki z rejestru. „Zabezpieczenie polegające na złożeniu odpowiednich sum do depozytu sądowego (art. 285) dotyczy m.in. wierzytelności spornych. Mogłoby to sugerować, że po zabezpieczeniu wierzytelności spornych spółka może zostać wykreślona z rejestru, pomimo że w toku jest spór dotyczący danej wierzytelności. Tak jednak nie jest, dopóki bowiem spór nie zostanie rozstrzygnięty nie da się ostatecznie przesądzić, czy kwota zabezpieczenia będzie należna wierzycielowi, czy też nie. Spółka nie może być więc zgłoszona do wykreślenia, lecz powinna prowadzić nadal spór z wierzycielem. Złożenie stosownych sum do depozytu sądowego na zabezpieczenie wierzytelności spornych jest okolicznością, która wraz ze spełnieniem pozostałych przesłanek z art. 286 § 1 pozwala na dystrybucję nadwyżki likwidacyjnej pomiędzy wspólników, jednakże nie jest to okoliczność umożliwiająca wykreślenie spółki z rejestru, jeżeli sam spór nadal trwa"[29]. Pogląd ten jest racjonalny.

Interesujące stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.07.2005 r., II PK 405/04. Zdaniem Sądu Najwyższego pracownik, który nie był uczestnikiem postępowania rejestrowego, mógł domagać się jego wznowienia (art. 524 § 2 k.p.c.), jeżeli doszło do zakończenia postępowania likwidacyjnego i wykreślenia pracodawcy będącego osobą prawną z Krajowego Rejestru Sądowego przed zakończeniem sprawy z powództwa pracownika o zasądzenie świadczenia ze stosunku pracy, a w toku postępowania likwidacyjnego pracodawca złożył do depozytu sądowego określoną kwotę pieniężną na zaspokojenie roszczeń pracownika, przy zastrzeżeniu warunku jej wypłaty polegającego na przedłożeniu prawomocnego wyroku sądu pracy zasądzającego tę należność, gdy ziszczenie tego warunku stało się niemożliwe wobec umorzenia postępowania. W oparciu o opisany tu przypadek można postawić tezę, że spółka uczestnicząca w postępowaniu sądowym nie może zostać wykreślona z rejestru, o ile byłoby to niekorzystne dla innych osób.

Jeżeli uchwała o zatwierdzeniu końcowego sprawozdania likwidacyjnego została zaskarżona powództwem o jej uchylenie albo stwierdzenie jej nieważności (względnie

28 A. Kidyba, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2010, Legalis/el., komentarz do art. 288 k.s.h.

29 M. Rodzynkiewicz (w:) *Kodeks spółek handlowych*, t. 2B, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300*, red. A. Opalski, Warszawa 2018, Legalis, komentarz do art. 288 pkt II.4.

o ustalenie jej nieistnienia), to samo przez się nie blokuje to wykreślenia likwidowanej spółki z rejestru przedsiębiorców[30].

VI. *Analogia iuris* z prawa upadłościowego i prawa spółdzielczego

Posługując się pewną analogią, należy zwrócić uwagę, że przepisy o likwidacji spółek wskazują na styk z postępowaniem upadłościowym. Może bowiem być tak, że spółka w likwidacji zostanie postawiona w stan upadłości. Teoretycznie możliwe jest otwarcie likwidacji po ogłoszeniu upadłości spółki. Zatem postępowanie upadłościowe może zastąpić tryb likwidacji korporacyjnej.

W przypadku upadłości spółki jej rozwiązanie następuje po zakończeniu postępowania upadłościowego, z chwilą wykreślenia z rejestru. Wniosek o wykreślenie z rejestru składa syndyk (art. 289 § 1, art. 477§ 1 k.s.h.).

Z kolei postępowanie upadłościowe może ulec zakończeniu, pomimo że upadły nadal jest stroną różnych postępowań. Wyraźnie wynika to z regulacji art. 367 ust. 1 w zw. z art. 368 ust. 3 p.u. Zgodnie z tym przepisem, po zakończeniu postępowania upadłościowego umarza się wszczęte przez syndyka niezakończone procesy o uznanie za bezskuteczną czynności dokonanej przez upadłego ze szkodą dla wierzycieli. Przepis art. 367 ust. 2 w zw. z art. 368 ust. 3 p.u. w brzmieniu: „w innych postępowaniach cywilnych upadły wchodzi do postępowania w miejsce syndyka" raczej nie będzie miał zastosowania do przypadku spółki kapitałowej, która zostanie wykreślona z rejestru. Niemniej niezakończone postępowania cywilne nie stoją na przeszkodzie zakończeniu postępowania upadłościowego i w następstwie tego wykreśleniu spółki z rejestru.

Oczywiście syndyk masy upadłości, kierując się dyrektywami postępowania upadłościowego, może dokonać albo zbycia wierzytelności i praw (z tymi wiążą się prowadzone postępowania), albo poczekać z wnioskiem o zakończeniu postępowania upadłościowego do czasu zakończenia tych postępowań, które mogą przynieść wpływy do masy upadłości. Posługując się zatem argumentem *per analogiam iuris* (z bardzo dużą ostrożnością, gdyż postępowanie upadłościowe wiąże się z dużymi kosztami, dlatego ustawodawca przyjmuje rozwiązania dla jak najszybszego przeprowadzenia tej procedury), można postawić tezę, że co do zasady można wykreślić spółkę z rejestru, jeżeli ma nieukończone postępowania, ale są one bez znaczenia z punktu widzenia celów likwidacji.

Prawo spółdzielcze przewiduje możliwość kontynuacji wszelkich postępowań sądowych, których uczestnikiem była spółdzielnia, pomimo wykreślenia spółdzielni z rejestru z uwagi na zastosowanie szczególnego rodzaju podstawienia procesowego. Zatem jeżeli w przypadku spółki nie zachodzi podobny przypadek subrogacji

30 M. Rodzynkiewicz (w:) *Kodeks*…, komentarz do art. 288, nb II.1.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

procesowej, to dopuszczalność wykreślenia spółki kapitałowej z rejestru, bez zakończenia innych postępowań może budzić wątpliwości.

VII. Podsumowanie

Kodeks spółek handlowych nie wymaga wprost, aby wszystkie postępowania z udziałem spółki w likwidacji zostały zakończone – jako warunek wykreślenia spółki z rejestru. Należy mieć na uwadze daleko idące skutki dla toczącego się postępowania, jakie wiążą się z bezsukcesyjną utratą zdolności sądowej, w następstwie wykreślenia spółki z rejestru.

Jeżeli dane postępowanie, w którym uczestniczy spółka w likwidacji:

a) nie ma znaczenia z punktu widzenia celów postępowania likwidacyjnego;
b) może zostać umorzone bez większego uszczerbku dla interesów innej osoby;
c) nie ma znaczenia z uwagi na potrzebę ochrony interesu publicznego;
d) w istotnie nieproporcjonalny sposób przedłuża postępowanie likwidacyjne;

to można bronić poglądu, że w aktualnym stanie prawnym postępowanie takie nie stoi na przeszkodzie wykreśleniu spółki z rejestru. W praktyce będzie to raczej dotyczyło sytuacji wyjątkowych.

Powyższe rozważania są aktualne w sytuacji, gdy sąd rejestrowy wie o istnieniu takiego postępowania z udziałem spółki w likwidacji. W praktyce sądy rejestrowe w sprawie o wykreślenie spółki z rejestru zadają pytanie wnioskodawcy o to, czy spółka w likwidacji jest uczestnikiem postępowań sądowych niezakończonych prawomocnym orzeczeniem.

Jeżeli jednak sąd rejestrowy nie podejmie się rozważenia tej okoliczności, to może dojść do wykreślenia spółki z rejestru, pomimo że jest ona uczestnikiem niezakończonych postępowań sądowych. Niemniej w takiej sytuacji, jak wykazano w treści niniejszego opracowania, możliwa jest skarga o wznowienie postępowania rejestrowego. Wydaje się zatem, że wobec rozbieżności, jakie są możliwe w praktyce, wymagana byłaby interwencja ustawodawcy.

Prof. dr hab. Rafał Adamus
Pracownik Uniwersytetu Opolskiego.
An employee of the University of Opole.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

Abstract

Keywords: *liquidation, striking off from the register, proceedings*

The problem of ongoing proceedings involving a company in liquidation and the admissibility of striking the company off from the register

This study addresses the issue of liquidation of commercial partnerships and companies in the context of participation of partnerships and companies undergoing liquidation in court and administrative proceedings. The existing legislation does not address this issue with respect to partnerships and companies. Divergent views appear in literature and case law. However, the legislature has regulated this issue with respect to cooperatives. This study presents the views of the case law and literature. The author proposes his own conclusions.

Bibliografia

1. **Adamus Rafał,** *Finansowanie przez udziałowców kosztów likwidacji spółki kapitałowej a rozwiązanie spółki kapitałowej bez likwidacji*, „Rejent" 2015/1
2. **Adamus Rafał,** *Podział spółki przez wyodrębnienie*, „Prawo w Działaniu" 2022/52
3. **Adamus Rafał,** *Układ likwidacyjny w postępowaniu upadłościowym* (w:) *Instytucje Prawa upadłościowego i naprawczego*, red. A. Witosz, Katowice 2008, t. 2
4. **Allerhand Maurycy,** *Kodeks handlowy. Komentarz*, reprint: Bielsko-Biała 1997
5. **Bączyk Mikołaj,** *Skutki prawne wadliwego zakończenia postępowania likwidacyjnego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, „Monitor Prawa Bankowego" 2012/11(24)
6. **Kidyba Andrzej,** *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2010, Legalis
7. **Kondej Mikołaj,** *Trwające postępowania sądowe jako przesłanka wykluczająca możliwość uznania likwidacji spółki z o.o. za zakończoną, a tym samym wykreślenia jej z KRS. Glosa krytyczna do postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 31 stycznia 2017 r. (X Ga 765/16)*, „Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia" 2018/1
8. **Kopaczyńska-Pieczniak Katarzyna,** *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością* (w:) *Biblioteka prawa spółek*, red. A. Kidyba, Warszawa 2010, t. 2
9. **Kos Rafał, Porzycki Marek,** *Sytuacja prawna majątku pozostałego po wykreśleniu spółki kapitałowej – uwagi na gruncie postulatu przymusowej likwidacji niewypłacalnych spółek*, „Monitor Prawa Handlowego" 2013/3

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2

10. **Marek Rafał,** *Ustanie bytu prawnego spółki kapitałowej a wygaśnięcie jej długów*, „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza" 2016/6
11. **Michalski Marek** (w:) S. Sołtysiński, *System prawa prywatnego. Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010, t. 17A i t. 17B.
12. **Nowak Sylwia,** *Niedokończone sprawy spółki jawnej po jej wykreśleniu z rejestru z perspektywy obowiązków jej wspólników*, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ" 2016/8
13. **Pabis Robert** (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J. Bieniak, M. Bieniak, Warszawa 2024, Legalis
14. **Rodzynkiewicz Mateusz** (w:) *Kodeks spółek handlowych*, t. 2B, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300*, red. A. Opalski, Warszawa 2018, Legalis
15. **Stepnowska Marta,** *Dopuszczalność stosowania przepisów prawa spółdzielczego do trybu likwidacji fundacji. Rozważania w kontekście poglądów Henryka Ciocha*, „Przegląd Sejmowy" 2021/4
16. **Terc Aleksandra** (w:) *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2025, Legalis
17. **Żbikowski Wawrzyniec,** *Zakończenie likwidacji spółki z o.o. oraz jej sukcesja prawna*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego" 2019/5

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.03.2